

Sivistysvaliokunta
00102 Eduskunta

Asia: Korkeakoulujen toiminta poikkeusoloissa

Viite: Asiantuntijapyyntö 15.4.2020

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua yliopistojen toiminnasta poikkeusoloissa.

Yliopistot ovat tehneet tiiviisti yhteistyötä keskenään sekä ammattikorkeakoulujen, eri ministeriöiden (erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriö), opetushallituksen sekä opiskelijajärjestöjen (erityisesti Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL) kanssa poikkeustilanteessa.

Yliopistot ovat noudattaneet Aluehallintoviraston 17.3.2020 päivättyä ohjeistusta, jonka mukaan yliopistojen tilat suljetaan ja lähiopetus niissä keskeytetään. Yliopistot ovat yhteisesti linjanneet toimista, joiden tavoitteena on ehkäistä koronaviruksen aiheuttaman infektion leviämistä ja siitä ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Tästä johtuen tutkimus- ja opetustoiminta toteutetaan kaikilta mahdollisilta osin etänä. Rajoituksia jatketaan lukukauden loppuun. Poikkeustila on vaikuttanut myös valintakokeisiin. Alla on kuvattu poikkeustilanteen vaikutuksia yliopistojen toimintaan.

Etäopetus

Valtaosa yliopistojen opetuksesta on siirretty etäopetuksiksi. Yliopistoissa etäopetukseen siirtyminen on onnistunut pääosin hyvin, ja vain pieni osa opintojaksoista on jouduttu perumaan. Fyysistä läsnäoloa vaativia opintoja on siirretty toiseen ajankohtaan. Myös opetusharjoitteluja ja muita työharjoitteluja on osin toteutettu alkuperäisistä suunnitelmista

Onnistumiseen ovat vaikuttaneet muun muassa aiempien hyvien käytäntöjen olemassaolo. Yliopistoilla olevat striimaus- ja tallennusmahdollisuudet on koettu tärkeäksi etäopetuksen onnistumisen kannalta. Poikkeustilanteen viestintä on myös onnistunut hyvin. Opiskelu- ja opetusjärjestelyiden tukemiseksi on koottu ohjeita eri asiantuntijaverkostojen kautta.

Yliopistot ovat tehneet yhteistyötä Avoimen yliopiston opetuksen avaamisessa. Yliopistot ovat avanneet etäyhteyksin opiskeltavaa avointa opintotarjontaansa väliaikaisesti maksuttomaksi. Yliopistot sopivat laskutuksesta myöhemmin keskenään. Kevään mittaan täydentyvä valtakunnallinen opintotarjonta kattaa nyt yli sata opintojaksoa. Tarjolla on opintoja eri yliopistojen tiedekunnista ja tieteenaloilta. Etäopetukseen siirtyminen on mahdollistanut myös joidenkin verkkokurssien avaamisen aiempaa useammin kaikille avoimiksi Avoimen yliopiston opinnoiksi.

Etäopetuksen haasteeksi on koettu muun muassa oppimisen arviointi ja etätentit. Samanaikaiset isot Moodle-tentit voivat aiheuttaa haasteen Moodlen-kapasiteetille. Oppimista on ryhdytty arvioimaan perinteisten tenttien sijaan myös vaihtoehtoisilla tavoilla esimerkiksi

tehtävien avulla. Arvioinnin tueksi osa opettajista on esittänyt työkalua, joka mahdollistaisi etävalvonnan. Tällaista ei ole tarjolla tällä hetkellä.

Haasteeksi on tunnistettu myös opiskelijoiden lisäohjauksen ja tuen tarve sekä opettajien digipedagogisten valmiuksien ja taitojen iso vaihteluväli. Yliopistojen koulutusvararehtorit ovat yhteisissä kokouksissaan kiinnittäneet huomiota opiskelukyvyn ja opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseen poikkeustilanteessa. Opiskelijapalautetta kerätään ja tilannetta seurataan.

Kansainvälisten opiskelijoiden tilanne on haastava. Yliopistot ovat huolissaan erityisesti kansainvälisten opiskelijoiden mahdollisuuksista aloittaa opinnot syyslukukaudella 2020. Yhtenäiset käytänteet ja välineet Euroopan korkeakouluissa edistäisivät virtuaalista liikkuvuutta ja etäopetusta merkittävästi.

Tutkimustoiminta

AVIn 17.3.2020 annetun ohjeistuksen mukaan tilojen sulkeminen ei lähtökohtaisesti koske yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toiminnan käytössä olevia tiloja, erityisesti kriittisillä tutkimuksen aloilla. Tällöin tulee kuitenkin huomioida varoimenpiteet viruksen leviämisen ehkäisemiseksi.

Yliopistot ovat yhdessä linjanneet (18.3.2020), että rehtori tai hänen delegeimansa henkilö päättää tapauskohtaisesti siitä, mikä TKI-toiminta on kriittistä ja voidaan toteuttaa yliopiston tiloissa. Unifi koordinoi valtakunnallisesti yhtenäiset toimintamallit.

Yliopistot vastaavat siitä, että niillä on ajantasainen tieto yliopiston tiloissa käynnissä olevasta tutkimustoiminnasta, sitä suorittavasta henkilöstöstä ja henkilömäärästä samoissa tiloissa. Näin minimoidaan mahdollisuus joutua fyysiseen kontaktiin tai saada tartunta pinnoilta. Kaikki toiminta tulee ohjeistaa siten, että jokaisen tiloissa työskentelevän turvallinen työskentely on varmistettu ja ohjeistettu. Oleskeluaika yliopiston tiloissa tulee minimoida ja rajoittaa tutkimuksen kannalta kriittisiin toimiin. Yliopistojen tutkimusvararehtorit ovat laatineet yhteisen päivittyvän työvälineen, jota voidaan käyttää apuna siinä, miten yliopistot tulkitsevat TKI-toimintojensa kriittisyyttä.

Yliopistojen tutkimustoimintaa – etenkin toimintaa, joka ei edellytä henkilöstön fyysistä läsnäoloa – pyritään lyhyellä aikavälillä jatkamaan etätyöskentelyn kautta. Yleisenä tavoitteena on, etteivät tutkimuksen laatu tai määrä kärsisi merkittävästi epidemian aikana.

Tutkimustoiminta, joka normaalisti edellyttää työskentelyä yliopistojen tiloissa (esim. laboratoriotutkimus), on häiriintynyt luonnollisesti eniten. Fyysistä läsnäoloa kriittisesti edellyttävien TKI-toimintojen suhteen tavoitteena on kuitenkin ollut, että tällainenkaan tutkimus ei hidastuisi tai vähenisi kovin merkittävästi ainakaan koronatilanteen alkuvaiheessa. Ko. henkilöstön sallitaan yliopistokohtaisen tulkinnan myötä työskennellä yliopiston laboratorioissa tai muissa TKI-tiloissa. Tutkimushenkilöstö on siirtynyt myös sellaisiin tutkimusprosessin vaiheisiin, joita on erityisen helppo suorittaa etänä ja joihin on normaaliolosuhteissa vaikea löytää aikaa. Lisäksi on ennakoitu, että tieteellisen laskennan tarve saattaa kasvaa, kun tutkijat siirtyvät laboratorioista kotiin analysoimaan aikaisemmin kerättyjä aineistoja ja kirjoittamaan tieteellisiä artikkeleita.

Yleisesti tutkimustoiminta, joka ei edellytä fyysistä läsnäoloa yliopiston tiloissa, on jatkunut koronavirustilanteen alkuvaiheissa melko normaalisti. Yliopistoissa on tehty toimenpiteitä jatkuvuuden parantamiseksi edelleen.

Tutkimustoimintaan liittyy kuitenkin tekijöitä, jotka tulevat väistämättä häiritsemään tai haittaamaan tutkimustoimintaa poikkeusoloissa erityisesti tilanteen pitkittyessä, mm.

- Sikäli kuin tietty tutkimustoiminta on todettu yliopistossa ei-kriittiseksi lyhyellä aikavälillä siinä mielessä, että sitä voidaan siirtää tuonnemmaksi, kyseinen toiminta tulee väistämättä viivästyään kuukausilla (so. siinä määrin kuin sitä ei voi täysin tehdä etänä).
- Käynnissä olevien projektin ulkoista tutkimusrahoitusta ei välttämättä voida käyttää alkuperäisen tutkimussuunnitelman ja -aikataulun mukaan.
- Projektit voivat viivästyä myös mm. siitä syystä, että rekrytoinnit viivästyvät. Tämä vaikuttaa erityisesti uusien projektien aloittamiseen.
- Sellainen tutkimustoiminta, joka edellyttää ulkopuolisten henkilöiden fyysistä vuorovaikutusta tutkijoiden kanssa (esim. sellaiset haastattelututkimukset, joita ei voi tehdä etänä), viivästyy myös väistämättä.
- Tiettyjen aineistojen käyttö etänä ei ole mahdollista (esim. puuttuvat etäkäyttölisenssit; tai aineistoa ei ole digitoitu).
- Tutkimusryhmien sisäinen ja ulkoinen yhteistyö (esim. vierailut muissa kotimaisissa ja ulkomaisissa yliopistoissa ja konferensseissa) vaikeutuu kasvokkain tapahtuvien muodollisten ja epämuodollisten kohtaamisten estyessä.
- Sikäli kuin tietty tutkimustoiminta on todettu yliopistossa ei-kriittiseksi lyhyellä aikavälillä siinä mielessä, että sitä voidaan siirtää tuonnemmaksi, kyseinen toiminta tulee väistämättä viivästyään kuukausilla (so. siinä määrin kuin sitä ei voi täysin tehdä etänä).

Valintakokeet

Suomalaisyliopistot ovat linjanneet, että perinteisiä valintakokeita ei ole koronatilanteen vuoksi mahdollista järjestää turvallisesti. Yliopistot suunnittelevat parhaillaan vaihtoehtoisia valintatapoja. Vaihtoehtoisista valintatavoista tiedotetaan viimeistään 30.4.2020.

Yliopistot ovat linjanneet, että todistusvalinnan lisäksi ylioppilailla on mahdollisuus johonkin toiseen valintatapaan. Jokainen ala etsii valinnan kannalta toimivimmat ratkaisut, jotka huomioivat kyseisen alan erityispiirteet, hakijan näkökulman ja kaikkien hakukelpoisten mahdollisuudet tulla valituiksi.

Vaihtoehtoisissa valintamenettelyissä huomioidaan hakijoiden näkökulma ja kaikkien hakukelpoisten mahdollisuus tulla valituksi. Kokonaisuutena valinnat pyritään tekemään niin, että muutoksilla on mahdollisimman pienet vaikutukset valinnan tuloksiin. Valmistelussa on mukana opintoasioihin erikoistuneita juristeja. Tasa-arvon ja laillisuuden kysymyksiä tarkastellaan erittäin tarkasti päätöksenteon kaikissa vaiheissa.

Yliopistot ovat linjanneet myös, että toistaiseksi edetään suunnitellussa aikataulussa eikä pääsykokeita siirretä. Koska virustilanteen kehittymisestä ei ole tarkkaa tietoa, saattaa olla, että perinteisten pääsykokeiden järjestäminen turvallisesti ei olisi loppukesästä tai tulevana syksynä mahdollista.

Myös lukukausi pyritään aloittamaan normaalissa ajassa. Opintojen aloituksen siirtäminen olisi ongelmallista, ja sen yhteiskunnalliset vaikutukset olisivat merkittävät. Yliopistot haluavat turvata myös muilla tavoilla kuin todistusvalinnalla valituiksi tuleville mahdollisuudet aloittaa opinnot tulevana syksynä.

Skenaariotyö

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry asettaa 24.4.2020 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia skenaariot, joiden perusteella yliopistojen paluu ns. normaalitoimintaan tullaan toteuttamaan syksyllä 2020. Skenaariotyössä huomioidaan Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Turun yliopiston tekemät mallinnukset koronaepidemian kehittymisestä yhteiskunnassa. Skenaariotyössä ennakoidaan viruksen vaikutuksia globaalisti ja kansallisesti. Tämän pohjalta pyritään ennakoimaan epidemian vaikutuksista seuraavia kehityskulkuja sekä tunnistamaan yliopistoille toimenpiteitä eri aikaulottuvuuksissa.

Helsingissä 20. huhtikuuta 2020

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry, Finlands universitetsrektorers råd UNIFI rf



Keijo Hämäläinen

Puheenjohtaja



Eeva Nyrövaara

Va. toiminnanjohtaja